

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki - spojrzenie wstecz

Author: Renarda Ociecek

Citation style: Ociecek Renarda. (2009). Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki - spojrzenie wstecz. W: R. Ociecek, M. Jarczykowa (red.), "Studia o literaturze i książce dawnej" (s. 7-13). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki — spojrzenie wstecz

Czwarty zeszyt *Sarmackiego theatrum*, wydawnictwo Zakładu Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki, oddajemy do druku w roku czterdziestolecia Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Dobry to moment na dokonanie podsumowania prac Zakładu, uzasadnione jest ono także zbliżającą się zmianą pokoleniową kierownictwa tej jednostki.

Katowicka polonistyka ukształtowana w ramach Wyższej Szkoły Pedagogicznej (1950)¹ weszła w skład nowo powołanego Uniwersytetu Śląskiego 14 czerwca 1968 roku w wyniku połączenia WSP i Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Na Wydziale Filologiczno-Historycznym działały wówczas cztery katedry polonistyczne: Katedra Historii Literatury Polskiej (od 1 stycznia 1953 roku), Katedra Języka Polskiego (od 1 stycznia 1953 roku), Katedra Metodyki Historii Literatury i Języka Polskiego (od 1 października 1959 roku) oraz Katedra Historii Literatury Powszechnej (od 1 października 1959 roku)². Nowe potrzeby dydaktyczne oraz rozwój kadry naukowej, w tym zatrudnienie wielu nowych pracowników naukowo-dydaktycznych z innych ośrodków naukowych kraju, spowodowały liczne przekształcenia organizacyjne — w 1969 roku powstał Instytut Filologii Polskiej, a w jego obrębie kontynuowały pracę zakłady, utworzone w miejsce dawnych katedr, powołano też nowe.

Po przejściu na emeryturę prof. dr. Jana Zaremby w 1976 roku, z wieloosobowego Zakładu Historii Literatury Polskiej został wydrebniony — obok innych —

---

¹ J. Zaremba: *Z doświadczeń naukowych i dydaktycznych Katedry Historii Literatury Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach 1954—1964* [oraz] *Kronika Naukowa i Dydaktyczna Katedry Historii Literatury Polskiej WSP w Katowicach*. W: *Prace Historycznoliterackie Katedry Historii Literatury Polskiej*. Red. J. Zaremba. Katowice 1965, s. 9—47.

² J. Nahorayska: *Aneks. Zestawienie aktów prawnych*. W: *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Katowicach 1960—1968*. Red. A. Jarosz, A. Jendrysik. Katowice 1971, s. 395—398.

Zakład Historii Literatury Staropolskiej, Oświeceniowej i Romantycznej; kierownictwo tej jednostki objął doc. dr Zbigniew Jerzy Nowak.

Od 1 października 1989 roku, po przejściu prof. dr. hab. Zbigniewa Jerzego Nowaka na emeryturę, kierownictwo Zakładu Historii Literatury Staropolskiej, Oświeceniowej i Romantycznej objęła — w drodze wyborów — doc. dr hab. Renarda Ociecek. W roku 1992 nastąpił podział Zakładu na dwie jednostki: Zakład Historii Literatury Średniowiecza i Renesansu (kierowany przez prof. UŚ dr. hab. Jana Malickiego) oraz Zakład Historii Literatury Baroku, Oświecenia i Romantyzmu (kierowany przez prof. UŚ dr. hab. Renardę Ociecek).

Rozwój kadry naukowej (habilitacja dr. Marka Piechoty — 27 października 1992 roku) umożliwił dalszy podział zespołu według potrzeb dydaktycznych i podejmowanych zadań badawczych. Od 1 października 1994 roku wyodrębnione zostały: Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki (kierownik prof. UŚ dr. hab. Renarda Ociecek) i Zakład Historii Literatury Oświecenia i Romantyzmu (kierownik dr. hab. Marek Piechota).

Skład osobowy Zakładu Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki (stan na dzień 31 stycznia 2008 roku)

1. Prof. zw. dr. hab. Renarda Ociecek (zatrudniona w WSP 1 października 1961 roku; w UŚ 8 czerwca 1968 roku)
2. Adiunkt dr. Bożena Mazurkowska (1 października 1984 roku; habilitacja 24 listopada 2009 roku)
3. Adiunkt dr. Renata Ryba (1 października 1989 roku)
4. Adiunkt dr. Maria Barłowska (1 października 1996 roku)
5. Adiunkt dr. Marzena Walińska (1 października 2002 roku)
6. Współpracująca z Zakładem dr. Monika Kucharczyk (w latach 2006/2007 i 2007/2008 prowadziła godziny zlecone).

Zakres badań

Zainteresowania badawcze zespołu obejmują literaturę staropolską i oświeceniową. Skupiają się głównie wokół epiki barokowej, oratorstwa, funkcjonowania wątków i obrazów mitologicznych w literaturze XVII wieku oraz żywotności tradycji staropolskiej w czasach oświecenia. Interesują nas szczegółowe zagadnienia z życia literackiego dawnych epok (od renesansu po oświecenie): cenzura, książka — jej ukształtowanie i adres społeczny, poświadczenia czytelniczego odbioru dzieł. Jednym z nurtów badawczych zespołu jest także piśmiennictwo i literatura regionu śląskiego, głównie dzieło Walentego Roździeńskiego.

Doktoraty zrealizowane w Zakładzie — promotor prof. dr. hab. Renarda Ociecek

1. Bożena Mazurkowska: *Literacka rama wydawnicza dzieł Franciszka Dionizego Książnina (na tle porównawczym)*.

- Recenzenci: prof. Paulina Buchwald-Pelcowa, prof. Zbigniew Jerzy Nowak.
Obrona: 3 grudnia 1992 roku, rozprawa opublikowana, Katowice 1993.
2. Mariola Jarczykowa: *Książka i literatura w kręgu mecenatu Radziwiłłów birżańskich. Z problematyki życia literackiego w pierwszej połowie XVII wieku.*³
Recenzenci: prof. Alojzy Sajkowski, prof. Paulina Buchwald-Pelcowa.
Obrona: 29 czerwca 1993 roku, książka opublikowana, Katowice 1995.
3. Anna Sitkova: *Literacka rama wydawnicza w edycjach dzieł Piotra Skargi (XVI—XVIII wieku).*
Recenzenci: prof. Jerzy Starnawski, prof. Andrzej Borowski.
Obrona: 20 marca 1995 roku, praca opublikowana z wykorzystaniem dotacji KBN, Warszawa 1998.
Rozprawa uzyskała II nagrodę na Konkursie Komisji Historycznej Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek.
4. Renata Ryba: *„Księżę Wiśniowiecki Janusz” Samuela Twardowskiego na tle bohaterkiej epiki biograficznej w XVII wieku.*
Recenzenci: prof. Andrzej Borowski, prof. Jan Malicki.
Obrona: 13 stycznia 1998 roku, książka opublikowana, Katowice 2000.
5. Maria Barłowska: *Jerzy Ossoliński — postać literatury polskiej. Orator i bohater legendy.*
Recenzenci: prof. Stefan Zablocki, prof. Jerzy Starnawski.
Obrona: 9 czerwca 1998 roku, książka opublikowana, Katowice 2000.
6. Agnieszka Pizun: *Nowele wierszowane Wacława Potockiego w kontekście staropolskiej parenetyki kobiecej.*
Recenzenci: prof. Paulina Buchwald-Pelcowa, prof. Jan Malicki.
Obrona: 17 września 2001 roku.
7. Marzena Walińska: *Mitologia w staropolskich cyklach sielankowych.*
Recenzenci: prof. Janina Abramowska, prof. Ludwika Ślękowa.
Obrona: 20 lutego 2002 roku, książka opublikowana, Katowice 2003.
8. Monika Kucharczyk: *„Jerozolima wyzwolona” — dziewiętnastowieczne nowe tłumaczenie wierszem przez Dionizego Piotrowskiego.*
Recenzenci: prof. Stefan Nieczanowski, prof. Aleksander Wilkoń.
Obrona: 7 kwietnia 2004 roku.

Konferencje naukowe organizowane przez Zakład

W okresie prowadzenia Zakładu przez prof. dr hab. Zbigniewa Jerzego Nowaka zorganizowaliśmy dwie ogólnopolskie konferencje naukowe:

1. *Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej.* 11—13 maja 1978 roku, Sosnowiec. Sympozjum interdyscyplinarne — obok problematyki historycznoliterackiej wygłoszono referaty z pogranicza dziejów literatury i sztuki, dziejów książki, muzyki. Por. *Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej.* Cz. 1:

---

³ Do roku 1992 pod opieką promotorską doc. dr. Adama Jarosza.

Światopogląd, genologia, topika. Red. Z.J. Nowak. Katowice 1980; Cz. 2: *Motywy, inspiracje, recepcja*. Red. Z.J. Nowak. Katowice 1980.

2. Dla uczczenia 450 rocznicy urodzin Kochanowskiego i 400 rocznicy jego śmierci — zob. tomy *Jan Kochanowski. Twórczość i recepcja*. Red. Z.J. Nowak. T. 1—2. Katowice 1985.

W latach 1989—2008 Zakład zorganizował następujące konferencje:

1. *Barok i reminiscencje nie tylko barokowe*. Zakład Historii Literatury Baroku, Oświecenia i Romantyzmu Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. Ustroń-Zdrój, 29 listopada—1 grudnia 1993 roku.
2. *Z ducha Tassa. Literatura polska zrodzona z inspiracji twórczej Torquata Tassa. W czterechsetlecie śmierci pisarza*. Instytut Nauk o Literaturze Polskiej oraz Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Katowice, 11—13 grudnia 1995 roku, konferencja międzynarodowa.
3. *Czasy „potopu” w literaturze polskiej. W 340 rocznicę ślubów lwowskich*. Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Komisja Historycznoliteracka PAN Oddział w Katowicach. Ustroń, 12—13 grudnia 1996 roku.
4. *Sarmackie theatrum. Od narodzin do śmierci*. Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Katowice, 9—11 grudnia 1998 roku.
5. *Przedmowa w książce dawnej i współczesnej*. Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki oraz Zakład Teorii Literatury Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Komisja Historycznoliteracka PAN Oddział w Katowicach. Katowice, 6—7 grudnia 2000 roku.
6. *List dedykacyjny w książce dawnej i współczesnej*. Komisja Historycznoliteracka PAN Oddział w Katowicach i Zakład Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. Katowice, 6 grudnia 2001 roku.

Publikacje zbiorowe Zakładu

1. *Szkice o dawnej książce i literaturze*. Red. R. Ocieczek. Katowice 1989.
2. *O literackiej ramie wydawniczej w książkach dawnych*. Red. R. Ocieczek. Katowice 1990.
3. *Szkice o literaturze dawnej i nowszej ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Jerzemu Nowakowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*. Red. J. Malicki, R. Ocieczek. Katowice 1992.
4. *Autorów i wydawców dialogi z czytelnikami. Studia historycznoliterackie*. Red. R. Ocieczek. Katowice 1992.
5. *Barokowe przypomnienia i inne szkice historycznoliterackie*. Red. R. Ocieczek i M. Piechota. Katowice 1994.

6. *Od baroku ku pozytywizmowi. Studia historycznoliterackie*. Red. R. Ociecek przy współudziale J. Ryby. Katowice 1995.
7. *Z ducha Tassa. Księga pamiątkowa sesji naukowej w czterechsetlecie śmierci pisarza (1544—1595)*. Red. R. Ociecek przy współudziale B. Mazurkowej. Katowice 1998.
8. *Czasy potopu szwedzkiego w literaturze polskiej*. Red. R. Ociecek przy współudziale B. Mazurkowej. Katowice 2000.
- 9—12. *Sarmackie theatrum*. T. 1: *Wartości i słowa*. Red. R. Ociecek przy współudziale B. Mazurkowej. Katowice 2001; *Sarmackie theatrum*. T. 2: *Idee i rzeczywistość*. Red. R. Ociecek przy współudziale M. Barłowskiej. Katowice 2001; *Sarmackie theatrum*. T. 3: *Studia historycznoliterackie*. Red. R. Ociecek i M. Walińska. Katowice 2006; *Sarmackie theatrum*. T. 4: *Studia o literaturze i książce dawnej*. Red. R. Ociecek i M. Jarczykówna. Katowice 2009.
13. *Przedmowa w książce dawnej i współczesnej*. Red. R. Ociecek przy współudziale R. Ryby. Katowice 2002.
14. *Dedykacje w książce dawnej i współczesnej*. Red. R. Ociecek i A. Sitkówna. Katowice 2006.
15. Pracownicy Zakładu uczestniczyli także w publikacji okolicznościowej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej pt.: *Dzieło literackie i książka w kulturze. Studia i szkice ofiarowane Profesor Renardzie Ociecek w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej*. Red. I. Opacki przy współudziale B. Mazurkowej. Katowice 2002.

Książki i inne wydawnictwa zwarte pracowników Zakładu

1. Renarda Ociecek: *Spoleczna i historycznoliteracka funkcja „Officina ferriaria” Walentego Roździeńskiego w świetle recepcji utworu*. Katowice 1975; „*Sławorodne wizerunki*”. *O wierszowanych listach dedykacyjnych z XVII wieku*. Katowice 1982; „*Obłężenie Jasnej Góry Częstochowskiej*”. *Dzieło i autor*. Kraków 1993; *Sebastian Fabian Klonowic — poeta epoki Odrodzenia*. Kielce 1993; *Studia o dawnej książce*. Katowice 2002; *Wśród sławetnych, nobilitowanych i szlachetnie urodzonych. Studia i rozprawy o pisarzach wieku XVII*. Katowice 2003.
2. Bożena Mazurkówna: *Literacka rama wydawnicza dzieł Franciszka Dionizego Książczaka (na tle porównawczym)*. Katowice 1993; *Mary i sny „prawdziwe” w poezji Franciszka Dionizego Książczaka*. Kielce 1999; *Słownik literatury polskiego Oświecenia. Leksykon przypomnień*. T. 3. Warszawa 2002; *Na ziemskich i niebieskich szlakach. Studia o poezji Franciszka Zabłockiego i Franciszka Dionizego Książczaka*. Katowice 2008.
3. Renata Ryba: „*Księżę Wiśniowiecki Janusz*” *Samuela Twardowskiego na tle bohaterskiej epiki biograficznej siedemnastego wieku*. Katowice 2000.
4. Maria Barłowska: *Jerzy Ossoliński. Orator polskiego baroku*. Katowice 2000; „*Na swady sarmackiej placu*”. *O kulturze oratorskiej wieku XVII*. Kielce 2001;

Jakub Sobieski pamięci wielkiego kawalera, Bartłomieja Nowodworskiego wraz z tekstem mowy J. Sobieskiego „Rzecz na pogrzebie wielkiego kawalera”. Szczecin 2006; Ossoliński, Moskorzowski, Sarbiewski — *mowy pogrzebowe. Teksty w dialogu*. Katowice 2008.

5. Marzena Walińska: *Mitologia w staropolskich cyklach sielankowych*. Katowice 2003; *Słodki i okrutny. Wizerunek Kupidyna w literaturze staropolskiej*. Katowice 2008.

Z Zakładem od lat współpracują dwie pracownice Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej: dr hab. Mariola Jarczykowa (od 1 października 1984 roku, habilitacja 22 maja 2007 roku) i dr hab. Anna Sitkowa (od 1 października 1985 roku, habilitacja 15 kwietnia 2008 roku), autorki następujących prac:

1. Mariola Jarczykowa: *Książka i literatura w kręgu Radziwiłłów birżańskich w pierwszej połowie XVII wieku*. Katowice 1995; *Kultura epistolarna w kręgu Radziwiłłów birżańskich w XVII wieku*. Kielce 1998; „Papirowe materie” Piotra Kochlewskiego. *O działalności pisarskiej sekretarza Radziwiłłów birżańskich w pierwszej połowie XVII wieku*. Katowice 2006.
2. Anna Sitkowa: „*Na polów dusz ludzkich*”. *O literackiej ramie wydawniczej w edycjach kazań Piotra Skargi (XVI—XVIII w.)*. Warszawa 1998; *Piotra Skargi potyczki z ludźmi epoki*. Kielce 2000; *O pisarstwie Józefa Wereszczyńskiego. Wybrane problemy*. Katowice 2006.

Pełna bibliografia osobowa części pracowników Zakładu ujęta jest między innymi w książce *Pisarze i badacze literatury w Zagłębiu Dąbrowskim. Słownik biobibliograficzny*. Red. P. Majerski. T. 1—2. Sosnowiec 2002, T. 3. Sosnowiec 2006.

Granty KBN-u

1. Renarda Ociecek
  - Grant indywidualny: „*Obłężenie Jasnej Góry Częstochowskiej*”. *Dzielo i autor* (1992—1993).
  - Grant promotorski (nr 1 H01C 026 18) dla Agnieszki Pizun-Maszczykowej: *Nowele wierszowane Wacława Potockiego w kontekście staropolskiej parnetyki kobiecej* (2000).
  - Grant promotorski (nr H01C 015 18) dla Marzeny Walińskiej: *Sielanka polska XVI i XVII wieku wobec tradycji mitologicznej* (2000—2001).
2. Renata Ryba
  - Grant indywidualny (nr 1 P102 009 04) *Bohaterska epika biograficzna w realizacji twórczej Samuela Twardowskiego* (1993).
3. Bożena Mazurkova
  - Grant indywidualny (nr 1 P102 022 04) *Literacki oraz edytorski aspekt wypowiedzi ramowych w drukach polskich doby oświecenia* (1993—1996).
  - Grant indywidualny (nr 5 H01C 034 20) *Twórczość poetycka Franciszka Zabłockiego* (2001—2004).

4. Maria Barłowska

— Grant indywidualny (nr 1 H01C 040 28) *Staropolskie oratorstwo w rękopisach XVII — poł. XVIII wieku* (2005—2008).

Pracownicy Zakładu są członkami Komisji Historycznoliterackiej Polskiej Akademii Nauk Oddział w Katowicach. Pełnili oni następujące funkcje: prof. Renarda Ociecek była przewodniczącą Komisji Historycznoliterackiej od stycznia 1996 do grudnia 2002 roku; dr hab. Anna Sitkova i dr Maria Barłowska pełniły funkcje sekretarzy Komisji. Przy finansowym wsparciu Komisji zorganizowane zostały przez pracowników Zakładu dwie konferencje naukowe, opublikowano dwa tomy oraz 6 opracowań w ramach serii „Spotkania z Literaturą”. Powszechna jest też przynależność pracowników do Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Dr Bożena Mazurkova jest członkiem Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekami Osiemnastym.

Żałobne pokłosie

Spośród członków dawnej Katedry Historii Literatury Polskiej oraz Zakładów wskazanych w moim zapisie odeszli:

dr Jadwiga Kucianka (11 października 1924—4 marca 1970)

dr Augustyn Jendrysik (20 września 1924—10 lutego 1977)

prof. dr Jan Zaremba (1 stycznia 1906—7 lutego 1983)

prof. dr hab. Zbigniew Jerzy Nowak (7 lipca 1919—17 maja 1993)

dr Marianna Czubalina (18 października 1939—19 kwietnia 1995)

Zmarli Przełożeni i Koledzy pozostają w naszej pełnej wdzięczności pamięci.

Renarda Ociecek